

Köp bra växter!

Trädgårdsväxter är oftast något vi investerar i för lång tid framöver. Som konsument vill vi veta att växten motsvarar våra krav och förväntningar. Planera inför växtköpet i god tid så du vet vilka växter som passar dig och dina behov, då är chansen större att du blir nöjd även på längre sikt.

Tänk efter före— var ska växten planteras?

Titta gärna i trädgårdsböcker, trädgårdstidningar, på nätet och i plantskolekataloger efter bra idéer rörande arter som kan passa just dig och din trädgård. Där kan du även hitta förslag på lämpliga aktuella sorter för t ex perenner.

Hur är det på växtplatsen med tanke på:

- odlingszon
- jordmån
- väderstreck
- sol/skugga
- skyddat/blåsig
- plan eller sluttande mark

... och vad ska växten användas till?

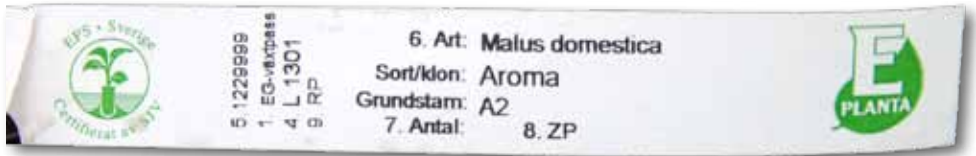
- funktioner som t ex vindskydd, insynskydd, skugga, inramning, blickfång, prydnad.
- egenskaper som t ex storlek, växtsätt, blomfärg, höstfärg, doft, blomningstid, bladeffekter, frukt, tornar/taggar.

Växtkvalitet

I växtbutik och plantskola ska du förvänta dig bra information med utförlig skyltning och kunnig personal att fråga. Det viktigas-

Det är viktigt att kontrollera rotklumpen på växterna man köper. Rötterna ska ha rotat ut i kruklumpen så den håller ihop, men inte börja växa runt i krukkanterna. Rot-snurr kan uppträda hos plantor som stått alltför länge i krukka. Det hämmar rötternas utveckling på i första hand vedartade växter. Containerodlat kallas växter odlade i ett kärl- ibland kan detta innebära en plastpåse vilket gör det svårt att kontrollera rotsystemet i plantskolan då det i stort sett är omöjligt att få dit påsen igen!

Så här ser en bra märkning ut på en etikett för fruktträd: till vänster står märkning från EPS= Elitplantstationen samt SJV= Statens Jordbrukverk. Uppgifter om växtpass (för sundhet) inom EU och grundstam är viktigt för många plantskoleväxter. E-planta står här för virusrensat förökningsmaterial.

te är ändå att växterna som finns att köpa är av bra kvalitet och i god kondition.

Köp livskraftiga växter

Växter ska inte sloka eller ha uttorkade grenar. Vedartade växters inre kvalitet är alltid svår att kontrollera i butik. Undersök hur växtgarantin fungerar där du köper dina växter så du har möjlighet att lämna tillbaka växter som inte tar sig. Träd och buskar i vila med bara rötter måste planteras på hösten eller tidigt på våren – medan växter i kruka kan planteras alla tider på året utan tjäle.

Köp välväxta växter

Fruktträd ska ha minst tre ordentliga grenar som pekar åt olika håll utan att grenvinklarna är för spetsiga, samt ett toppskott. Grenarna ska även utgå från olika punkter på stammen i höjddled.

Prydnadsbuskar, bärbuskar, och rosor bör ha minst tre grenar. Träd ska ha rak, oskadad stam och vanligtvis en topp (beror på artens habitus). Rotklumpen hos krukodlade vedartade växter ska vara utan rotsnurr. Ta ur växten ur krukans i plantskolan och kontrollera så de kraftigaste rötterna inte börjat växa i cirkel längs krukans väggar.

Köp växter med ordentlig växtinformation

Det ska finnas etikett med uppgifter om art/sort och vilka växtzoner växten klarar. Fruktträd ska ha uppgift om vilken sorts rot (grundstam) som använts eller om den växer på egen rot. För de flesta plantskoleväxter är det också viktigt med sortnamn eller härkomst. På etikett eller skylt vid försäljningsstället bör också finnas bild och uppgifter om krav på jordmån, växtsätt, storlek, eventuella skötselråd och liknande.

Gröna näringens riksorganisation (GRO), sektion Plantskolor, ser till att regelverket "Kvalitetsregler för plantskoleväxter" hålls uppdaterat och följs av deras medlemmar som odlar trädgårdsväxter i Sverige. Du som konsument kan läsa hela regelverket på hemsidan www.lrf.se/Medlem/LRF-GRO/Sektionerna/GRO-Plantskolor/Kvalitetsregler-for-plantskolevaxter/. Det kan vara bra att veta vilka krav man kan ställa på växterna man köper som är odlade i Sverige.

Köp friska växter

Det finns många sorters skadegörare som kan följa med växterna: insekter, kvalster, nematoder, svampar, bakterier, sniglar och virus. Växter som säljs ska vara fria från

skadliga insekter, kvalster och nematoder. Kraven på frihet från skadliga svampar, bakterier och virus varierar – vilket hänger samman med svårigheten att upptäcka dessa skadegörare. De kan dock ge stora skador så småningom. Vissa allvarliga sjukdomar, bland annat päronpest, övervakas särskilt för att inte spridas i landet.

För att kunna garantera att plantor är fria från allvarliga skadegörare och sjukdomar finns det särskilt kontrollerade växter som benämns certifierade. Det är viktigt att köpa certifierade jordgubbs- och hallonplantor samt svarta vinbär och fruktträd. Certifierade fruktträd och bärbuskar odlade i Sverige ska ha en etikett märkt med E-planta eller etikett om certifiering.

Genom att välja resistent sorter minskar risken för att olika växtsjukdomar senare drabbar plantan. Läs mer på Jordbruksverkets hemsida www.jordbruksverket.se. Där hittar du även den senaste växtskyddsinformation för Sveriges del.

Köp växter med goda egenskaper

Alla växter passar inte klimatet i din trädgård. Växtzonangivelsen är till stor hjälp men är trots allt ett grovt mått på hårdigheten. En bra och vindsyddad växtplats, gärna med en upphöjd växtbädd, kan betyda att en växt som kräver ett steg bättre odlingszon ändå klarar sig på platsen. En skuggig, låglänt och blåsig växtplats kan betyda att man måste räkna ett steg högre krav på odlingszon, läget blir alltså ogynnsammare.

Men även om zonen stämmer kan en växt vara mer eller mindre lämpad för vårt klimat eller ha mer eller mindre bra växtsätt. Det är ofta omöjligt att avgöra i butiken. Därför marknadsför svenska plantskolor – i samråd med konsumenter – buskar, träd och klängväxter särskilt lämpade för odling

i Sverige eller i en viss del av landet. Dessa märks med beteckningen **E-planta**, läs mer på www.eplanta.com.

Regler och märkning

I växtbutiken kan man finna flera olika märkningar på växterna. Vad betyder de och vad säger de om kvaliteten?

Svenskodlat innebär att växten ska vara

- odlad minst två växtsäsonger i svensk odling
- anpassad till vårt klimat

De flesta svenska plantskolor har en överenskommelse att följa gemensamma kvalitetsregler.

E-planta är särskilt utvalda sorter av svenskodlade växter som bedömts som bättre än andra av liknande sort. De ska ha ett väl definierat ursprung och uppfylla strängare regler rörande

- sjukdomsfrihet
- art- och sortäktethet
- lämplighet för svenska förhållanden i angivna växtzoner

Certifierad växt innebär att

- växten är producerad från växtmaterial som är rensat, testat och fritt från sjukdomar
- växtens genetiska ursprung är känt
- växten är noggrant kontrollerad av växtskyddsmyndigheter under hela odlings-tiden

Certifierade växter finns av fruktträd, jordgubbar, hallon, svarta och vita vinbär, krusbär, havtorn och blåbär. Även utländska certifierade växter kan finnas i svenska plantskolor, t ex märkta med Dafo från

Danmark. Minimikvalitet/EU-kvalitet innebär att växten har odlats under viss kontroll i ursprungslandet.

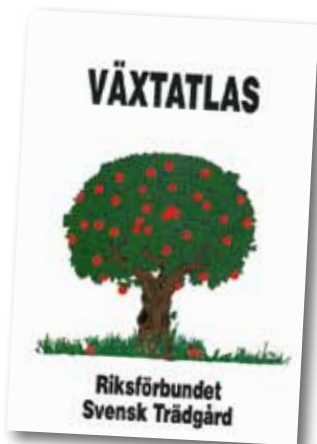
Växtzon

Riksförbundet Svensk Trädgård har givit ut en växtatlas där växtzon anges för olika träd och buskar som finns i handeln idag. Växtatlasens zonkarta (eller liknande dokument) ska, enligt Jordbruksverkets regler, finnas tillgänglig för kunderna på varje försäljningsställe.

Alla ”sorter” tillhörande en viss art är inte lika härdiga. En viss sort kan därför ibland vara mer eller mindre härdig än vad som anges för arten i växtatlasen. Vill du ha en egen Växtatlas går det bra att köpa den från oss på www.tradgard.org eller ringa 08-792 13 15.

*Text: Solveig Sidblad, Göran Svanfeld,
Ann-Catrin Thor
Bild: Ann-Catrin Thor*

Riksförbundet Svensk Trädgårds zonkarta.
©Riksförbundet Svensk Trädgård

Nytorpsvägen 34, Box 2966, 187 29 Täby, tel 08-792 13 15, www.tradgard.org